

érdeknek tekinti. Éppen ezért ez értekezletből kifolyólag felterjesztést tesz egyházi főhatóságunkhoz, hogy a gyülekezeti fegyelem megerősítését vegye programjába, a különböző egyházközségeiben szokásban levő fegyelmezési módokat és szokásokat gyűjtse össze s annak alapján gondoskodjék a gyülekezeti fegyelem kérdésének a kor színvonalán álló megoldásáról.

Antónya Mihály,  
magyarszováti lelkész.

## Védekezés a szekták ellen.

Az emberiség lelki életének koronként — sőt állandóan is — jelentkeznek oly beteges kinövésai, elfajulásai, amelyek annak fejlődését akadályozzák, késleltetik és akárhányszor, mint a testi szervezetet egyes betegségek — elsorvadással fenyegetik. Ilyen beteges elfajulásoknak tekintem az egyházi, vallási élet terén a különböző szektákat az általuk ápolott misztikus irányzatokkal és elvekkkel egyetemben.\*

Az a körülmény, hogy e vallási társulatok gombamódon szaporodnak és egyikük, mint a másikuk az üdvösség kizárólagos letéteményeseinek hirdetik magukat és álprófeciákkal sok gyenge lelket megtévelyítenek, — hangos figyelmeztetés a szervezett egyházakra s ezek őrállóira, hogy a velük szemben való védekezés munkájával komolyan foglalkozzanak.

Amikor egyleti elnöküinktől megbízást kaptam idevonatkozó nézetim előadására, előre meggondoltam, hogy ennek keretében nem foglalkozhatom a szekták előállása és fejlődéstörténetének kérdésével, mert ezáltal a rendelkezésemre álló időt tulajdonképpen tárgyamtól vonnám el és különben is tudom, hogy kedves Kartársaim az egyháztörténelemből már tisztában vannak ezekkel; valamint tisztában vannak azzal, hogy

\*) Tévedések elkerüléséért meg kell jegyezniem hogy amikor az itteni szektákról szólok, T. hallgatóm ne hogy azokra a magasabb fejlettségű alakulatokra gondoljanak, amelyek Anglia és Amerika vallásos életében számottevő szerepet visznek. Hanem szorosán csak a mi környezetünkben jelentkező s alantas nívón mozgó társulatokra, amelyek amazoknak cége alatt minden áron proselytákat hajszolnak, nem mindig vallásos és mégkevésbé erkölcsi célzattal. Én az otthoniak az itthonról szólok, tehát csak úgy értékelhetem s ismertethetem ezeket tárgyamnak megfelelőleg, amint szemünk előtt megjelennek és működésüket folytatják.

a különböző szekták mindenike — Baptisták, Nazarenusok, Millenisták, Adventisták stb. — mind megegyeznek abban, hogy *a biblia alapján állóknak akarnak látszani*, a biblia szöveg — egy vagy több — helytelenül értelmezett kijelentésére támaszkodnak; *a velük egyet nem értőtől megtagadják az üdvösséget*; határozottan állítják, hogy az egész emberiség a kárhozat örvénye felé süllyed, csak ők a megvilágosodottak, a szentek menthetik meg; ők *birják örökségül Istenországát* és épp ezért *a szervezett egyházakkal szemben gyűlöletet* hirdetnek s nagyjából az értelmiség alantas fokán álló prédikátoraik arra igyekeznek csábítani híveinket, hogy szakitkozzanak el a bűnös társadalmat képviselő egyházaktól és híveiktől, hogy aztán szentségüket megőrizhessék és maguknak foglalják le a mennyek országát!

Miután e szekták térítési módszerei csaknem teljesen megegyezők s mivel a mi egyházközségeinket leginkább s legtöbb helyen a Baptisták ostromolják, — azért a védekezési eljárásnál is őket fogom szemelőtt tartani.

Lássuk azonban első sorban, hogy mily módon igyekeznek a „vándorapostolok“ bejutni nyájainkba és hálójukba keríteni híveinket?

Rendszerint kipuhatólják, hogy kaphatnak-e egyik-másik községben oly egyéneket, — kiváltképpen együgyü lelkeket — akik bármi tekintetben ellentétbe jöttek a fennálló egyházi intézményekkel vagy pedig egyházi tisztviselőikkel? Ilyeneket pedig — hol itt, hol ott — csaknem mindig találunk. Paulik szerint — hogy egyes hívek „baptistákká lesznek, — okát elsősorban az emberi természet elégtelenségében s ujságvágyában találjuk. Az egyházban hány olyan ember akad, akit majd az egyházi adó (kepe-fizetés) bánt, majd meg az, hogy ott nem minden az ő akarata szerint történik. Hol meg a papba szeretnek belekötni. Egyiknek szigorú, másiknak enyhe; egyik szeretné, hogy szakált ne viseljen; másik, hogy viseljen; egyiknek hangosan prédikál, másiknak halkán“ stb.\*)

A „vándorapostolok“ aztán (vagy mint biblia-, vagy mint könyv-árusok) felkeresve az ily elégtelen lelkeket, igyekeznek hálójukba keríteni. Legyezgetik emberi hiuságukat, dicsérik vallásos hajlandóságukat s tovább szitják elégtelenségüket, igyekezve beléjük szuggerálni azt a nézetüket, hogy az egyházban nem is mehet jól semmi, mert az bűnösök társasága, szövetsége, kik a templomot is csak itélők házául használják; nincs egyházi fegyelem, csak papiuralom s haszonlesés. „Az emberek mind egyetemben megromlottak; nincs senki, aki jót cselekednék“. Ezért küszöbön a világ vége, Jézus megjelenése a végítélet.

\*) Paulik János „Az Álpróféták“, Bpest, 1899. Kókai L. biz.

Ezért kell sietnie mindenkinek a megtérésre. Szakítson az egyházzal, eddigi életfelfogásával; készüljön a végítéletre és keresztelkedjék meg. Mert az első keresztség, melyben csecsemő korában részesült, haszontalan semmi. Csak az öntudatos és alámerítéssel való keresztelkedés (az ők keresztségük) vezethet üdvösségre. És akik ezen átmentek, megtisztulva minden bűniüktől, újjászülettek; olyanokká lesznek, mint az angyalok s állandóan a szentlélekkel való közösségben élnek, melytől ihletve a gyülekezetekben is *prédikálnak és pedig szebben s hatásosabban, mint a papok*, kik csak fizetésükért munkálkodnak az egyház érdekében... Aztán kedvező színekben igyekeznek festeni az ők gyülekezeti és magánéletüket. *Náluk nincs kepe*, hanem az apostol intelme szerint jóakarattól adakoznak „a szentek szükségére“ (amivel sok önző, gyenge lelket megtévelyítenek). Ők Isten nevét nem emlegetik, nem perlekednek, nem káromkodnak, nem dohányoznak, szeszes italt nem isznak. Szóval istenországának igazságát élik és övék annak öröksége! Dicsekszenek azzal, hogy ők csak azt hiszik és azt hirdetik, amit a biblia tanít s aki hozzájuk megtért, csak az érti és tudja magyarázni a bibliát.

Ily önhitt és elvakult, alantos és csábító kijelentésekkel igyekeznek hálójukba keríteni a gyöngébb lelkeket. Ha aztán észrevették, hogy egyik-másikban felébredt a hajlam, feltámadt a hiuság az ők „igazságaik“ követésére, azt unos-untalan csábítják, biztatják, úgyszólván magukkal vonszolják gyülekezetükbe, karmaik közül ki nem engedik, ha csak a belsőemberek — vagy jobb szellemű egyháztagok ellenáramlata ki nem ragadják őket.

Vannak esetek, amelyekben más lelki rugók működnek közre a szektákhoz való hajlásra. Pld. a *bűntudat*. Ugyanis a háborgó lelkiismeretű ember nem találván nyugalmat, kielégítést egyháza gyakorlataiban s tanaiban, mert meg sem értette, vagy elhanyagolta azokat, fűhöz-fához kap, *keresi a könnyebb módot bűne terhétől a szabadulásra s aztán ahelyett, hogy a vallásos élet igazi útait keresné, hajlandó elhinni, hogy a megkereszteléssel lemossa bűnét és megnyeri üdvösségét!...*

Tudok esetet arra, hogy a félig vak embert, — kivel elhitették, hogy bűneiért verte meg az Isten vaksággal, — az a csábító ígéret vezette baptistaságra, hogy az alámerítéssel teljesen megjön a látása. Nem jött meg, sőt ellenkezőleg csakhamar teljesen megvakult s haláláig hibáztatta magát, a mások tanulságára.

De kitudná felkutatni és kideríteni mindazokat a lelki rugókat, melyek e téren közreműködnek? ... Az, aki a velőkbe és vesékbe lát! Elég az, hogy a szekták hódító munkájának minden igaz alap nélkül ezek is nagy mértékben útegyengetői szoktak lenni, kivált ha nem örökdüink elég éberséggel a báránybőrbe öltözött farkasok ólálkodása körül.

Amily különbözök az egyes esetek, az egyéni indítókok és egyháztársadalmi helyzet, épp oly *körütekintő, sokoldalú kell hogy legyen védekező eljárásunk*. Mint az egyszeri hadvezér, a háború sikere három főkéllékének a pénzt tartotta, — nekünk a sikeres védekezés főkéllékének a céltudatos és kitartó munkát kell tartanunk.

Voltak ugyan esetek, amelyekben a baptista mozgalom teljes megsemmisítésére elégséges volt az egyházközség abbéli határozata, melyel az áttérőktől eltiltotta a halotti harangozást, vagy egyházi magtári kölcsönt. De ezek csak ritka kivételek.

Ki kell jelentenem azt, hogy nagy tévedést követnénk el azáltal, ha a szószékről dörgedelmes prédikációkban támadnánk a baptisták s általában a szekták ellen. Ez legtöbbször rosszabb eredményt szül.

Mivel a szekták mind a biblia tanításaira hivatkoznak, első és főteendők *a biblia helyes ismertetése s ezzel kapcsolatban hitelveink lehető tiszta kidomborítása a szószéken*. Lássunk erre néhány vonatkozást.

A bibliát, mint szent célzatu emberi művet mutatjuk fel, melynek alkatrészei különböző korok felfogását tükrözik vissza. Mennyire elütő egymástól a *bosszúálló Úr* és az *irgalmas, szerető mennyei Atya* fogalma és mily óriási ellentét van a „szemet-szemért“, meg a jézusi szelid megbocsátás elvei között! *A bibliának nem betűjét, hanem szellemét kell keresnünk* és magunkévá tennünk. És ha ezt tesszük, bizonyosan megtaláljuk a *lelki csendes öröm, a béke és boldogság útját*.

A keresztség csak szimbolum. Jézus sohasem keresztelt. Tanítványai vették gyakorlatba. És nemcsak felnőtteket kereszteltek, hanem kiskorúakat is, amint a Csel. 16. r. szerint a tömlöctartó, valamint Lidia és (az I. Kor. I. r. szerint) Stefánna is egész házuk népével együtt keresztelkedeti meg. Az egyházi atyák — Origenes, Irenens, Polycarp — mind a mellett bizonyítottak, hogy a *gyermekek keresztelése apostoli szokás volt*, jelképe az egyházba való felvételnek, beavatásnak. Tévesen gondolkoznak azok is, akik azt állítják, hogy a keresztelést alámerítéssel kell végezni. Mert a baptizein szó nemcsak bemerítést jelent, hanem mint Márk VII. r. 8. v.-ben van, mosást (a korsóknak és poharaknak mosását) s Luk. XI. 38. v.-ben a szokásos mosakodást is jelenti. Aztán vajjon az első Pünkösdi alkalmával hogyan állhatott volna módjában Péter apostolnak *bemerítéssel* megkeresztelnie háromezer embert, mikor Jeruzsálem és határában nem volt akkora víz, amelyben ezt megtenni lehetett volna? (A Kidron pataka szennyel teljes, a Siloah és Bethesda tavak pedig nagyon is kicsinyek . . .)

Különben is azok, akik azzal dicsekszenek, hogy szorosán a biblia szövegéhez és betűihez alkalmazkodnak, — hányszor ellentétbe jönnek önmagukkal?! Pld. Jézus az urvacsorát a biblia előadása szerint

*vacsora után szerzette, de azért ezt ők sem így gyakorolják. Jézus az ártatlan kisdedeket karjára vette, megáldotta, (Márk. 9, 10. r.) ők pedig eredetileg bűnösnek tartják; ki akarják zárni a mennyországból s a kezeszséget is megtagadják tőlük. Jézus tanítása szerint Isten mindenkit akar idvezíteni. (II. Tim. 2. 4; II. Pét. 3. 9.; Tit. II. 11) ők pedig mindenkit ki akarnak zárni, — aki hozzájuk nem tért, bármily erényes életet él s bármennyi jót cselekszik...*

Az ilyen fejtegetésekkel erősítjük meg híveinket unitár. hitelveinkben s tesszük alkalmassá őket a szektákkal való védekezésre. Iskolai s konfirmációi hitoktatásunkban szintén nagy fegyelmet kell e szempontra foreítanunk.

Úgy a presbiteriumban, mint kebli-, egyháztársadalmi egyesületekben (ifjusági, Dávid F. és Nőegyletben) igen gyakran kínálva-kinálkozik a jó alkalom egyes kérdések tárgyalására, megbeszélésére. Ezért is szükséges *minél gyakrabban rendeznünk vallásos estélyeket.*

A jó egyházi lapok, népies naptár s megfelelő traktátusok nagymértékben szolgálnak segítségünkre védekező munkánkban. Sajnos, hogy ily tárgyú sajtótermékeknek nagy hiányát érezzük. Egyházi irodalmunkban egyetlen a Balázs András kartársunk „Beszélgetés egy törekvővel“ c. füzete, mely jó utat jelöl a védekezésre. Péter Sándor kartársunknak „A Baptistákról“ c. régebben megjelent füzete inkább ismertetés, amelyet belső ember afiai forgathatnak haszonnal. Nem mulaszthatom el ismét hangoztatni az általa sürgetett kívánalmat, hogy a népies irodalmat, vallásos iratok terjesztését, minél hatékonyabban felkaroljuk. *A baptisták képesek arra, hogy naptárukat évente 30—40.000 példányban helyezzék el — nagyobbrészt nem baptista családoknál. S hogy a szekták általában mennyire igénybe veszik a sajtó hatalmát, fényes bizonyosság erre az is, hogy a millenisták, kiknek ez országban alig van pár ezer hívük, Kolozsváron a legmodernebb nyomdát tartják fenn. Az „Élet“ nyomdában 1923-ban az ujságaik és könyveiknek csak a papiranyaga másfél millió leibe került és az „Aranykorszak“ c. naptárukat 40.000 példányban árusították el.\*)*

Nyomós intelmek ezek számunkra, hogy jó ügyünk mellett igyekezzünk kihasználni a sajtót. Mi nem lehetünk állandóan híveink mellett, de a jó könyvek beszélgetnek velük szabad óráikban az év és nap minden szakában.

És most térjünk át *a családokra, védekezési eljárásunk legfőbb segítőire és oszlopaira.* Ezek körében van a leghálásabb munkaterünk. Hisz a vándorapostolok elsősorban ezek ellen intézik ostromaikat.

\*) Gergely Ferenc „A Millenisták“ az „Az Út“ VI. évf. 6. sz. 128—129. l.

Látogatásaink alkalmával egyszerű beszélgetés közben sok oly mozgalomról szerezhethünk tudomást és sok oly dolgokat közölhetünk, amelyekre másként alkalmunk nem lett volna.

Megismerve a családtagok gondolkozását, igyekezzünk felszerelni őket a hit fegyvereivel, megerősíteni bennük az öntudatos unitárius szellemet s egyszersmind a kötelességérzetet a védekezésre; mert munkánk sikerét legnagyobb mértékben a jó szellemű családok segítik elő. És ha ezekből a község különböző részeiben egy-egy körzetet alkotunk, jutunk legbiztosabban a célhoz.

Mily nagy hatást vált ki híveinek körében egy-egy oly jelenet, amikor a vándorapostolt egy ügyes ember, vagy asszony ötlete megszegényíti! Pl. többen ülnek a kapu előtt. Mintegy véletlenül odavetődik egy baptista, (kiről köztudomású, hogy régebben a tolvajkodás volt a mindennapi kenyere) s azzal dicséri a maga vallását, hogy ő, mióta baptista lett, soha sem lopott. Erre egyik jó asszonyunk röviden csak azt feleli: „Én sem loptam soha“. Az egész társaság jóízűen mulat a velős válaszon; az atyafi pedig megszegényülve húzódik tovább.

Mihályt azzal igyekszik csábítani a vándorapostol, hogyha baptista lesz, — nem kell képét fizetnie. „Azzal eddig sem lettem szegényebb — válaszol — sőt a jó Isten többet adott, de ti ugyancsak csúsztok lefelé a nagy nyereség mellett.“ Péter meg arra az ámitásra, hogy a baptistáknál semmit sem kell fizetni, így válaszol: „Hát látszik is. Bizony amiért nem kell semmit fizetni, nem is ér az semmit!“

Egy másik „megtért“-nek, ki azt magyarázta, hogy ők azért váltak el az egyháztól, hogy megőrizhessék tisztaságukat a bűnösöktől — ugyancsak ő így felelt: „Ti ezzel akartok ámitani, de másként szól az apostolok útásítása: „Ha azt mondjuk, hogy bűn bennünk nincsen, magunkat megcsaljuk és nincs igazság bennünk.“ (I. Ján. I. 8.) Látod, most is ennyivel *bűnösebbek vagytok, mint mi*; csakhogy nem akarjátok tudni, hogy nálatok vak vezet a vakot!“

Egy más alkalommal a baptista János mennyei jelenéseinek egy misztikus képét festve, babonás félelmet akar szuggerálni az asszony-népségbe, mire egyikük így felel: „Régen is álmodtak szépeket az emberek, ma is álmodnak.“ A baptistának nem kellett több, szó nélkül tovább ment.

Az ilyszertü védekező nyilatkozatok szájról-szájra terjednek és hatalmasabbak sok templomi szónoklatnál. Éppen ezért szükséges, hogy a *családokkal való minél gyakoribb érintkezést* keressük. Igyekezzünk őket a védekezésre kioktatni, egyszersmind munkatársúl megnyerni, hogy ők is a szomszédos körzetükkel együtt figyelemmel kísérik a

szeptamozgalmakat és előforduló esetekben siessenek egymásnak s kivált a gyengébb lelkeknek védelmére.

A baptisták nagy gondot fordítanak az egyházi ének-ügyre; sok lelket ezzel vonzanak és ragadnak meg. Egyik legfontosabb feladatunknak kell tekintenünk a gyülekezetekben s családok körében az ének-ügy felkarolását, egyházunkban pedig a kántorképzés kérdésének megoldását.

És mit tegyünk abban az esetben, ha tudomásunkra jutott, hogy egyik vagy másik hívünket a baptisták kerülgetik, elhódítani akarják? Nagyon nehéz és lehetetlen is minden egyes esetre találó receptet adnunk. De legelső teendőnk, hogy az illetőt — mintegy véletlenül — meglátogatva, igyekezzünk lelkiületére hatni s barátságos beszélgetés közben elődei hitbuzgóságára hivatkozva — ha csak erről szó lehet — őt is példájuk követésére bírni. Vagy pedig kimutatva hit- és erkölcsi elveink tiszta és fenséges voltát, ezek megbecsülésére bírni. Gondoskodnunk kell azonban arról, hogy addig is, míg látogatásunkat ismételnők, az illetőnek rokonaival, vagy jó szomszédaival konferenciát tartva, kérjük fel, hogy ők is *vegyék őt gondjaikba* és ellensúlyozzák az ellenség térítő munkáját. „*Egymás terhét hordozzátok . . . az erőtlenekeket felvegyétek.*“ *Lelki gondozásra pedig mindennapos programmunk legyen!*

\*  
\* \* \*

Mily különös, hogy a mikor a mi hit- és erkölcsi elveink az evangélium szellemével és a józan ésszel a legmegegyezőbbek, — kerülhetnek emberek — akik a szekták agitációjának felülnek! Kik nem értik, vagy nem akarják megérteni és átérezni, hogy a mi vallásunk, mely erkölcsi tisztaságot, isten- és emberszeretetet, a bűnöktől való megtérést, állandó javulást hirdet, a legalkalmasabb út és eszköz arra, hogy mint istenfiai a tökéletesség felé megállás nélkül haladjunk s üdvösségre jussunk?!

A szekták azzal is szeretnek agitálni ellenünk, hogy mi csak hirdetünk elveket, de a gyakorlatban nem tartjuk be. Az egyes esetekből általánosítanak. De hát vajjon ők mit tartanak be? Nem éppen úgy kerülnek közöttük is bűnösök, mint bárhol? Nem volt-e eset rá, hogy a legbuzgóbbnak látszó baptista éjjel ellopta felebarátja kalongyáit; a másik mindegyre leissza magát. A harmadik ártatlanul ütlegeti minden nap a feleségét. A negyedik kétízben is ki volt rekesztve a gyülekezetből paráznaság miatt. Véletlenül találkoztam egy falusi emberrel, ki közülök visszatért régi református egyházába s elbeszélte, hogy miért szakított velük. Azért, mert legtöbbjük képmutató; mert nem követik

azt, amit hirdetnek; irigyek egymásra is; a hívőket minden címen zsarolják; üres óráikban egyebet sem tesznek, mint másokat ócsárolnak.

Ugyanigy festi Stern Hermann egyes baptista fővezetők jellemét, kikkel előzetesen — mint buzgó hívük — a legszorosabb viszonyban állott. Ezek a hívők szeretetadományait hiú fényűző vágyaik kielégítésére pazarolták, míg a szegényekkel s nyomorult „testvéreikkel“ szemben irgalmatlanok voltak; ha a házbérrel zsarolni nem tudták, könyörtelenül kidobták a gyülekezet házából. Igazságtalan pereket akasztottak a jámbor hívek nyakába s furfangos úton minden gonoszságot elkövettek.<sup>1)</sup>

Ime, így fest az u. n. megtértek, „megigazult szentek“ társasága — kicsinyben és nagyban.

De éppen ezért is szükség, hogy védekező munkásságunk *célutadatos* legyen és a mi fő: *krisztusi türelemmel, szelidséggel kell* velük szemben viselkednünk, hogy aztán őket is — mint az élet sajnálatra méltó, folyton küzködő, tévelygő vándorait — a jobb útra terelhessük.

*A gyűlölség, harag, bosszú csak átkot, romlást teremthet; ezt egy pillanatig se feledjük el!*

\* \* \*

Hogy a szekták itt-ott talajt kapnak hódító munkájukhoz — valljuk be — ennek oka az is, *hogy a mi talajunk nincs kellőképpen megmunkálva!*

Ha az igehirdető nem érzi a *szentlélek ihletését*: egész munkája csak csipős füst és pozdorja.

A vallásos élet mélyítésére kell minden téren törekednünk. Evangelizálnunk gyülekezeteinket, hogy az az *éltető só* hassa át az egyeket, családokat, az összességet. Hogy érezze kicsiny és nagy, bölcs és tudatlan, *hogy ez a mi vallásunk nem csupán tan s egyáltalában nem az*, — hanem *lélek és élet*, mely az Isten- és emberszeretet áldott fényével és melegével munkál mi bennünk s kell, hogy teremtsen és *bizonytal teremt új világot ez ócska földön, egy új világot, melyben a közös mennyei Atya — az egyetlenegy örök Isten — gyermekei, bármily fajhoz, országhoz, nemzethez tartozzanak is, egymás boldogításán teljes erejükkel munkálkodnak, hogy legyen dicsőség Istennek s békeség az emberek között örökké! Adja Isten!*

Ajtay János,  
homoródalmási lelkész.

\*) L. Stern H. „Hogyan lettem én baptistává?“ (Hajduböszörmény, Szabó Ferenc nyomdája 1902.)